

СТАНОВИЩЕ

за дисертацията **„Сепарация – индивидуация и взаимоотношения в юношеска възраст”**,
представена за защита с цел да се получи образователната и научна степен
ДОКТОР по Професионално направление 3.2. Психология, докторска програма
„Психология на развитието в детска и юношеска възраст“

Докторант: Цветелина Макавеева

Написал становището: проф. Енчо Герганов, д-р

В дисертационния си труд Цветелина Макавеева си поставя целта да разгледа една съществена операционализация на процеса сепарация-индивидуация, а именно инструментът за измерване дименсиите на сепарацията-индивидуацията в юношеската възраст, известен като „Въпросник за сепарация-индивидуация в юношеската възраст”, разработен от Джон Ливайн и Серж Сейнтонж. Нещо повече, тя провежда изследване за адаптацията и стандартизацията на този въпросник за български условия и описва подробно всички процедури за изследване на неговата надеждност и валидност. Преди да пристъпи към анализа на резултатите от това изследване, в първа глава тя представя различните теории за идентичността през детската и юношеската възраст, като психодинамичните теории, психосоциалните теории, теориите за привързаността и др. Специално внимание обръща върху взаимоотношенията в юношеската възраст с родителите, с връстниците, с учителите и отношението към училището. Представя и постановките за процеса на сепарация-индивидуация в детството и юношеската възраст. Всички тези проблеми са разгледани с разбиране и в дълбочина, с познаване на изследванията на водещи учени и със собствени

оценки и интерпретации. В края на първа глава докторантката формулира три основни хипотези на собственото изследване:

1. очаква се да се възпроизведе факторната структура на посочения въпросник; „прогнозира се самостоятелни значими ефекти на проявенията на процеса сепарация-индивидуация върху различни аспекти на психосоциалното функциониране, като субективно благополучие, привързаност, нарцисизъм, социална тревожност, възприемане на училището”;

2. наличие на значима връзка с родителските стилове на възпитание.

3. Третата хипотеза се отнася до проявата на междуполови и възрастови различия по отношение на изследваните променливи.

Факторната структура на въпросника е разгледана във втора глава, в която докторантката представя субскалите в оригиналния въпросник и най-вече описва подробно собственото изследване за факторната структура на българската версия на въпросника. Преводите и редактирането на айтемите на български език са направени напълно в съответствие с изискванията за независимото участие на няколко преводачи и специалисти по психология и постигане на съгласие между тях за крайните варианти. Окончателният вариант на българския въпросник включва 9 субскали. Тъкмо с този въпросник са изследвани 998 юноши от различни училища и градове на страната. Анализите по-нататък са направени върху резултатите от 806 юноши, чиито протоколи са пълни. Факторната структура на резултатите от българското изследване е разкрита чрез факторен анализ. Искам да изкажа дълбокото си удовлетворение от професионалното използване на факторния анализ. Цветелина Макавеева прави анализ на данните с експлораторен

факторен анализ. След интерпретацията на получените фактори тя обработва данните отново с конфирматорен факторен анализ. Получените резултати са интерпретирани на съдържателно равнище. Теоретически добре са обосновани някои промени в броя на субскалите в българската версия, като разделянето на скалата „Очакване на отхвърляне” в оригиналния въпросник на две субскали в българската версия – „Незаинтересуваност на родителите” и „Очакване на отхвърляне”. Изследвана е и надеждността на българския въпросник чрез стандартния коефициент Алфа на Кронбах за измерване на вътрешната съгласуваност на скалите. Получените стойности на Алфа са равни на тези от оригиналното изследване, а в някои случаи дори са по-големи от тях. В този смисъл вътрешната съгласуваност на скалите в българската версия напълно удовлетворява критериите за надеждност и тя може да се използва за бъдещи изследвания на сепарацията-индивидуацията и взаимоотношенията на български юноши.

Валидността на въпросника е изследвана чрез корелационен и множествен регресионен анализ на данни от 9 известни въпросника за измерване на сходни конструкти. Тези въпросници са давани за попълване от изследваните лица в девет различни изследвания заедно с *Въпросника за сепарация-индивидуация в юношеската възраст (SITA)*. В трета глава са описани подробно тези изследвания. Данните показват, че има високи и статистически значими коефициенти на корелации и регресионни коефициенти. Това означава, че българската версия на въпросника SITA е с висока прогностична валидност.

Изследванията на докторантката са изключително големи по обем и са изпълнени на високо професионално равнище в рамките на адекватна на задачите изследователска методология. Получените резултати са

интерпретирани в подходящи теоретични контексти и в сравнение с аналогични изследвания на други учени.

Съществени части от дисертационното изследване са публикувани в 4 статии в рецензирани научни издания и са докладвани на 4 научни форума. Това прави съдържанието на дисертационния труд видимо за научната психологическа общност.

Справката за научните приноси напълно съответстват на реалните научни постижения на докторантката в дисертационното ѝ изследване.

Авторефератът отразява вярно и точно съдържанието на дисертацията.

Въз основа на положителните си оценки за качествата на дисертационния труд и методологическата подготовка на докторантката предлагам да се даде образователната и научна степен „ДОКТОР“ на Цветелина Макавеева. Призовавам уважаемите членове на Научното жури също да гласуват за това предложение.

София, 18 април 2021 г.

Подпис:

/Проф. Енчо Герганов, д-р/